

ISO 8601 -standardin toteutuminen MARC 21 -formaatissa

Kuvailun asiantuntijaryhmien työpaja 13.4.2021

Marja-Liisa Seppälä

Kuvailustandardiryhmä

ISO 8601 -standardi

- 3 "extended" tasoa vuosiluvun, vuodenajan, päivämäärän, kellonajan ja aikavälin merkitsemiseen
  - Basic-tasoa ei pääsääntöisesti noudateta
- Esim. vuosiluvun merkitseminen
  - Taso 0: merkittävä neljä numeroa VVVV
  - Taso 1:
    - merkittävä määrittelemätön "äksällä" x
    - merkittävä epävarma kysymysmerkillä ?
    - merkittävä noin-vuosi tildellä ~
    - merkittävä vuosiluvut ennen ajanlaskun alkua miinusmerkillä –
  - Taso 2: antaa lisää mahdollisuuksia...
- Ks. tarkemmin: <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pagelId=114557083>

MARC 21 -formaatti

- ISO-standardin ohjeet koskevat vain koneluettavaa metatietoa
  - Ei tarkoitettu tiedonhakijoiden silmille
- ISO-standardia ei voi soveltaa niihin kenttiin, jotka menevät asiakasnäyttöön sellaisenaan, esim. hakutiedot
  - Standardia sovelletaan MARC 21 -formaatissa lähinnä vain kiinteämittäisiin kenttiin
  - Tosin osa erikoismerkeistä ollut käytössä myös ihmisluettavissa kentissä
- MARCin kiinteämittäisiin kenttiin ei voi lisätä ylimääräisiä merkkejä, sillä merkkipaikat kiinteät
  - Muutos vaatii kansainvälisen tason (Library of Congressin) hyväksynnän

Standardin soveltaminen vuosilukuihin

- KAM-linjaus: noudatetaan tasoa 1
  - Eli merkitään kysymysmerkkejä, tildejä, x-kirjaimia jne.
  - MARC 21:
    - määrittelemätön ilmaistaan x:n sijaan u:lla kiinteämittaisissa kentissä
    - merkkipaikkojen määrä rajoittaa lisämerkkien käyttöä
- Linjattu noudatettavan tasoa 1 toimijoihin liittyvissä ajanilmauksissa
  - Toiku: toteutuuko tämä?

Standardin soveltaminen vuodenaikoihin

- KAM-linjaus: noudatetaan tasoa 1
  - Taso 1: vuodenaika merkitään koodeilla 21 (kevät), 22 (kesä), 23 (syksy) ja 24 (talvi), esim. 1984-22 (=kesä 1984)
  - Toteutuu MARC 21:n varastotietueissa
    - Onko näin?

Standardin soveltaminen päivämääriin

- KAM-linjaus: noudatetaan tasoa 1
  - Taso 1 sisältää:
    - tason 0: päivämäärä merkitään VVVV-KK-PP, esim. 1984-12-24
    - tason 1: käytetään merkkejä määrittelemätön (x), epävarma (?) ja noin (~)
  - Missä MARC 21:n kentissä noudatetaan tasoa 0 tai 1?
  - Missä MARC 21:n kentissä noudatetaan basic-tasoa VVVVKKPP, esim. 19841224?

Standardin soveltaminen kellonaikaan

- KAM-linjaus: noudatetaan tasoa 0 ilman aikavyöhykemerkeitä
  - Taso 0:
    - paikallinen kellonaika merkitään VVVV-KK-PPTHH:MM:SS, esim. 1984-12-24T16:15:01
  - MARC 21:
    - Koneellisesti tuotettu kellonaika ei noudata nyt standardia, mutta pyritään muuttamaan kansainvälisesti MARC 21 -formaattia standardin mukaiseksi(?)
    - Merkitäänkö kellonaika käsin johonkin kenttään? Mitä muotoa käytetään?

Standardin soveltaminen aikaväliin

- KAM-linjaus: ei yhteistä linjausta, käytännöt eroavat sektoreilla paljon
  - Taso 0: aikaväli merkitään VVVV-KK-PP/VVVV-KK-PP, esim. 1984/2019 tai 1984-12-24/2019-06-21
  - Taso 1: lisäksi merkitään alusta tai lopusta avoimia tai tuntemattomia aikavälejä
- MARC 21:
  - Aikavälin alku- ja loppuvuodet merkitään pääsääntöisesti eri kenttiin
  - Aikavälin merkitsemisessä ihmisluettavassa muodossa, esim. auktorisoituihin hakutietoihin, käytetään väliviivaa, ei kauttaviivalla.

Kuvailun tuottaminen MARC 21:n ulkopuolella

- Muussa kuin MARC 21 -formaatissa toteutettavan paikan ja ajanjakson kuvailussa ja toimijoiden tulevaisuuden kuvailussa voidaan helpommin noudattaa ISO 8601 -standardia
  - Esim. ajanjakson varianttihakutiedoissa, ajanjakson alku- ja loppuelementeissä
- Tarkempi kenttäkohtainen MARC 21 / ISO 8601 -vertailu (huom. 2 vuotta vanha):
<https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=122159644>
- KAM-linjaukdokumentti sivulla <https://www.kiwi.fi/display/TD>

Jatkotoimenpiteitä?

- Missä kentissä standardin käyttöä voisi lisätä MARC 21:ssä?
- Minkä kenttien/merkkipaikkojen rajoitteiden poistamisesta pitäisi tehdä ehdotus Library of Congressille (yhdessä Kansalliskirjaston Formaattipalvelun kanssa)?

Kommentointia ja keskustelua...

kuvailustandardit-posti@helsinki.fi